

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Rastor-instituutti pitää hallituksen esitystä kannatettavana, mutta korostaa tarvetta tarkastella monimutkaista rahoitusmallia, joka hankaloittaa aikuisopiskelijoiden jatkuvaa oppimista. Lisäksi on syytä tehdä oppimisen tuen sekä erityisen tuen tarpeiden määrittelyjä selvemmiksi.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Toiminnanohjauksen kokeilu nähdään kannatettavana, koska se keventää raskasta järjestämislupamenettelyä.

Rastor-instituutissa pohditaan sitä, onko tämä 40 koulutuksen järjestäjän määrä tässä kokeilussa riittävän laaja ja kattava otanta toimijoista. Pohdinnassamme korostuu erityisesti se, miten pienemmät toimijat, jotka ovat erikoistuneet erityisiin kohderyhmiin voisivat olla mukana kokeilussa, kun edellytykset järjestää useita eri tutkintoja erilaisille kohderyhmille ei mitenkään toteutuisi käytännössä.

On tärkeää, että koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen asema säilyy ja neuvottelumenettelyyn tarvitaan täsmennystä prosessin osalta. Myös kokeilun ulkopuolelle jäävät koulutuksen järjestäjät olisi syytä saada osallistumaan neuvotteluihin, jotta valtakunnalliset linjaukset huomioisivat kaikki toimijat.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Rastor-instituutti on huolissaan erityisen tuen rahoituksen riittävydestä ja korostaa, että erityisen tuen korostuskertoimien poistaminen ei saa tapahtua ilman korvaavaa rahoitusta. On tärkeää huomioida, että opintojen aikaiseen tukitoimien rahoitukseen olisi panostettava. Ehdotetun rahoitusmallin uudelleentarkastelua pidetään tarpeellisena, etenkin erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden määrän kasvun ja moninaisten tuen tarpeiden vuoksi.

Oikeus oppimisen tukeen- ei korotuserrointa rahoitusmallissa ja tukiopetuksen maksuttomuus (oppimisen tuki ja erityinen tuki) vaikuttavat varmasti siihen, miten tukea tullaan käytännössä järjestämään ja toteuttamaan. Selkeästi tästä puuttuu lisätyöstä johtuvien resurssien korvaamattomuus. Lähinnä tässä kohtaa huolestuttaa opiskelijan oikeus saada laadukasta ja oikeudenmukaista oppimisen tukea, jos tuelle ei ole korvamerkittyjä resursseja.

Rastor-instituutti korostaa ammatti- ja erikoisammattitutkintojen merkitystä työelämälle. Esitetyssä rahoitusmallin uudistuksessa on suurin osa näistä tutkinnoista siirretty tutkintojen kustannusryhmä 1 -koriin, jonka painotuserroin on samalla tiputettu huomasti (0,78 => 0,41). Rastor-instituutti esittää, että näiden tutkintojen rahoitusmallia tulee tarkastella uudelleen, jotta varmistetaan koulutuksen laadukas toteutus ja opiskelijoiden jatkuva osaamisen kehittyminen.

Rahoituksen uudistuksen myötä vain niiden opiskelijoiden kohdalta, joilla ei ole aikaisempaa perusasteen jälkeistä tutkintoa, myönnettäisiin lisärahoitusta koko tutkinnon osien osaamispisteiden mukaisesti. Rastor-instituutin mielestä tämä vaikutta kielteisesti työelämässä olevien osaamisen kehittämiseen, koska koulutuksen järjestäjät voivat lähteä kohdentamaan koulutuksiaan vain perusasteen suorittaneille, yleensä juuri perusopetuksen päättäneille.

Uuden rahoitusmallin myötä vain ennen koulutusta työttömänä olleet vaikuttavat työllistymiseen ja jatko-opintoihin liittyvän rahoituksen laskentaan. Aiemmin työssä olleet opiskelijat vaikuttivat myös tässä rahoituslaskennassa verrattuna työttömiin. Rastor-instituutti näkee, että tämä muutos tukee työllisyyttä, mutta samalla se voi rajoittaa alanvaihtajien ja osaamistaan täydentävien henkilöiden mahdollisuuksia. Erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjoamisen mahdollisuudet voivat heikentyä, mikä on huolestuttavaa, sillä nämä tutkinnot ovat olleet keskeisiä ammattitaidon kehittämisessä sekä erikoisosaamisen syventämisessä ja myös uuden osaamisen hankkimisessa.

Rastor-instituutti katsoo rahoituslaskennan isojen sekä kohtuuttomien muutosten ja vaikutusten estämiseksi asetut ylä- ja alarajat hyväiksi.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Ehdotetussa lakitekstissä sanotaan: ”opiskelijalla oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta eikä oppimisen tuki ole riittävää”. Mitä tässä tekstissä tarkoittaa todennetut oppimisvaikeudet? Diagnoosia, testejä jne.? Laissa tulisi täsmentää tämä todennettu-sanan merkitys.

Hieman epäselvät rajanvedot ja määritelmät, mikä on oppimisen tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea. Erityisopetuksen määritelmää tulee selkeyttää ja täsmentää kenellä sitä on oikeus saada. Koulutuksen järjestäjien välillä voi syntyä erilaisia tulkintoja näistä ja mitä tukitoimet ylipäätään pitävät sisällään. Loppukädessä tämän epäselvyyden kohteeksi tulevat opiskelijat.

Ehdotuksen perusteella erityinen tuki poistuisi ja sen korvaisi erityisopetus. On tärkeää huomioida ja täsmentää laissa miten tämä opetus rahoitetaan esitetyn painokertoimen poistuessa.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Henkilöstökoulutuksen poistuminen lainsäädännöstä on kannatettavaa.

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

Aiheuttaako rahoitusmallissa aikaisemmin suoritettun tutkinnon painottaminen sen, että koulutuksen järjestäjät eriarvoistavat heille hakeutuvat opiskelijat? Jos hakeutujalla ei ole aikaisempaa tutkintoa, niin hän on arvokkaampi koulutuksen järjestäjälle, rahoitusmallin laskennan näkökulmasta.

Esitämme, että AMK- ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden osalta on huomioitava se, milloin ajankohdallisesti kyseinen aikaisempi tutkinto on suoritettu. Esimerkiksi yli 10 vuotta sitten suoritettu tutkinto ei enää vastaa työelämän vaateita eikä siten ole samanarvoinen kuin esimerkiksi 3 vuotta sitten suoritettu tutkinto. Toivomme, että tämä seikka huomioitaisiin myös rahoituksen määräytymisessä. Esimerkiksi Virossa tämänkaltaisen malli on olemassa.

Yrittäjät ovat tulevaisuuden näkökulmasta yhteiskunnallisesti tärkeä ryhmä. Yrittäjyyden tukeminen, kilpailukyvyyn kehittäminen, ajantasaisen osaamisen varmistaminen ammatillisen koulutuksen kautta on merkittävä asia. Osalla yrittäjistä on pitkä työkokemustausta sekä mahdollisesti aiempi suoritettu tutkinto. Miten yrittäjien osaamisen kehittäminen varmistetaan, kun lakiehdotuksessa ns. ajetaan alas opiskelijat, joilla on jo toisen asteen tutkinto ja/tai AMK- tai korkeakoulututkinto?

Björklund Tom
Rastor-instituutti ry